

Nr 43.

Ankom till Riksdagens kansli den 6 april 1911 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till Trollhättans kommun såsom ersättning för mistning af beskattningsföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet samt en i ämnet väckt motion. (4:e Afd.)

I en den 24 februari innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (nr 100) har Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgifva, att till Trollhättans kommun finge, såsom ersättning för mistning af beskattningsföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet, årligen från och med år 1912 och till vidare, intill dess genom allmän lagstiftning nya grunder för statens skattskyldighet till kommun för statens egendom eller rörelse kunna varda fastställda och vunnit tillämpning, dock icke för längre tid än fem år, lämnas ett årligt statsbidrag af 11,000 kronor, att utgå af Trollhätte kanalverks medel.

Till återopade statsrådsprotokollet har i detta ärende anförts följande:

»Till Eders Kungl. Maj:ts pröfning föreligga två särskilda underdåniga framställningar från Trollhättans kommun om statsbidrag såsom ersättning för minskade skatteintäkter genom kronans öfvertagande af Trollhätte kanalbolags fastigheter och rörelse inom kommunen.

*Trollhättans
kommuns
första fram-
ställning.*

I den ena af dessa framställningar — hvilken inkom till civildepartementet den 7 januari 1908 och därefter, sedan vederbörande ämbetsmyndigheter blifvit hörda, den 8 mars 1910 öfverlämnats till finansdepartementets föredragning på grund af ärendets sammanhang med frågan om ordnandet af kommunalskatteväsendet och statens skatteplikt till kommun — har hemställts, det täcktes Eders Kungl. Maj:t

antingen i nådig proposition föreslå Riksdagen att för de af staten inköpta eller staten eljes tillhöriga fastigheter inom Trollhättans kommun äfvensom för därinom af staten drifven industriell verksamhet eller rörelse, af hvad slag som helst, skatt under år 1908 och framgent skulle till kommunen utgöras efter samma grund och till samma belopp, som fallet skulle vara, därest samma fastigheter och rörelse ägdes eller drefves af enskilda, *eller*, därest dylikt beslut ej vid 1908 års riksdag kunde komma till stånd, vidtaga anstalter, att kommunen måtte från och med år 1908 och tillsvidare af statsmedel tillgodokomma ett årligt anslag till samma belopp som för de af staten inom kommunen innehafda fastigheter eller därstädes af staten utöfvad rörelse utgjorts under det sista år fastigheterna och rörelsen i fråga befunnits i enskild ägo.

Tillika hemställde kommunen, huruvida icke kommunen kunde beredas godtgörelse efter sist angifna beräkningssätt för minskade skatteintäkter jämväl under de år, som förflutit efter år 1904, då staten förvärfvade ifrågavarande egendom och rörelse.

Uti ansöknigen har framhållits, dels å ena sidan, att genom kronans förvärf af Trollhätte kanalverk och därmed förenad egendom kommunen sett sina inkomster af kommunalutskylder nedsatta med omkring en sjättedel, dels ock å andra sidan, att kommunen måste bereda sig på att för arbeten, hvarom beslut redan fattats, eller för i princip fastslagna eller projekterade oundgängliga anordningar, afseende samhällets omdaning till stad, utgifva sammanlagdt mer än 2,000,000 kronor. Såsom första grund för sitt hänvändande till Eders Kungl. Maj:t hade kommunen därför ansett sig kunna hänvisa till sin ringa ekonomiska bärkraft och däraf föranledda bristande förmåga att bära de ökade bördorna. För bifall till ansöknigen talade också billighetsskäl af samma art som de, hvilka gjort sig gällande vid besluten om skyldighet för staten tillhöriga jordbruksfastigheter och kronoparker att vara underkastade kommunal beskattning och för kronans allmänningsskogar att bidra till väghållningsdistriktens utgifter. Såsom ett särskildt stöd för ansöknigen har tillika åberopats, att kommunalskattekommittén i sitt den 18 maj 1900 afgifna betänkande föreslagit skattskyldighet för staten till kommun för ej blott jordbruksfastighet utan ock verkstäder, stations- och boningshus, tillhöriga statens järnvägar

eller andra statens kommunikationsanstalter, hvaribland uppräknas kanal, annan farled eller farväg samt flottled.

Staten hade visserligen, framhåller kommunen vidare, påtagit sig att med 100,000 kronor bidra till täckande af kostnaden för den af kommunen beslutade dränering af det planlagda området och dess förseende med vattenledning, men detta dräneringsarbete vore af direkt nytta för staten både för de kronan tillhöriga delar af planlagda området, som komme att i kronans ägo behållas, och för de tomter, som komme att försäljas. Med hänsyn härtill kunde det icke sägas, att genom omförmälda anslag minskats giltigheten af kommunens önskan om hjälp i bärandet af dess allmänna bördor.

Styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk har uti inforbradt underdånigt utlåtande vitsordat, hurusom genom statens öfvertagande från och med 1905 års ingång af nya Trollhätte kanalbolags fastigheter och rörelse samt genom statens förvärf af annan fast egendom vid Trollhättan kommunens skatteinkomster lidit en högst väsentlig minskning, och till belysning häraf anfört, att trots det jämförelsevis afsevärda antal skattdragande, som på sista tiden inflyttat till kommunen, fyrktalet år 1907 understeg det, som förefanns år 1904, med 23,115, hvilket haft till följd, att utdebiteringen för kommunalskatt, som för år 1904 utgjorde 39 öre per fyrk, stigit för år 1907 till 63 öre per fyrk. Enligt styrelsens mening vore det också uppenbart, att kommunalskatten under de närmaste åren skulle komma att undergå en högst betydande stegring och ställa Trollhättan bland landets mest betungade samhällen i detta afseende, så framt staten fortfarande som hittills icke deltog i de kommunala utgifterna. Styrelsen delade den i ansöknings häfdade uppfattningen, att det genom 1906 års riksdagsbeslut kommunen tillerkända kontanta bidrag af 100,000 kronor till anläggning af vatten- och aflöpsledningar endast vore att anse såsom en tillfällig hjälp och för öfrigt kunde motiveras af den förbättring och värdeökning, som tillskyndats statens många tomter genom tillgång på godt vatten och hygieniskt ordnad aflöpp; och den redan af kanalbolaget utlofvade och af staten honorerade gåfvan af mark till gator och allmänna platser finge enligt styrelsens mening ej heller betraktas såsom något större bidrag från statens sida till kommunens utgifter.

Oaktadt de sålunda af staten lämnade bidragen icke kunde anses tillräckliga att bringa kommunen ur det finansiellt betänkliga läge, hvori den åtminstone för det dåvarande befunne sig, och oaktadt staten i betraktande af den dominerande ställning, den i afseende å Trollhättans kommun intog, måste hafva en alldeles särskild anledning att ställa sig

*Styrelsen
för Troll-
hätte kanal-
och vatten-
verk.*

gynnsam mot de kommunala krafven, hade emellertid styrelsen, vid det förhållande att frågan om statens skatteplikt till kommunerna vore af så vidt gående natur, förmått sig icke våga tillstyrka något beslut med anledning af den föreliggande ansöknings, hvilket skulle kunna tolkas såsom ett prejudikat för andra liknande fall. Styrelsen förmenade därför, att staten — intill dess lagstiftningen tilläfsventyrs blifvit förändrad i riktning af en statens erkända skatteplikt till kommun — för Trollhättans kommuns vidkommande icke borde ingripa i annan form än att den i särskilda fall på därom gjord framställning lämnade bidrag till vissa för kommunen i dess helhet nyttiga företag eller nödiga utgifter i likhet med hvad som redan ägt rum vid beviljande af det öfvermålade bidraget af 100,000 kronor till vatten- och aflöpsledningar.

Kammarkollegium och statskontoret.

Kammarkollegium och statskontoret hafva uti gemensamt underdånigt utlåtande anfört följande.

Till grund för den gjorda ansöknings hade åberopats *dels* en statens plikt att i allmänhet ej undandraga kommun, hvarinom staten ägde fastighet eller utöfvade rörelse, det ekonomiska stödet af utskylder till kommunen för sådan egendom eller rörelse, *dels ock* den särskilda ställning, staten i berörda hänseende kunde anses intaga gent emot Trollhättans kommun. Hvad den förra af dessa grunder anginge, tillåte sig ämbetsverken erinra, att frågan om statens kommunala skattskyldighet i dess allmängiltighet för närvarande vore på nådig pröfning beroende såväl i följd af det utaf kommunalskattekommittén framlagda förslag till lag angående kommunal taxering och skattskyldighet som ock med anledning af en af 1908 års riksdag aflåten skrifvelse hvari anhållits, det tacktes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, under hvilka förutsättningar och i hvad mån kommun, inom hvilken staten förvärfvat fastighet eller industriell anläggning, må kunna tillerkännas bidrag från staten för bestridande af vissa kommunala utgifter, samt för riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning.

Ämbetsverken delade visserligen den af styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk omfattade mening, att nu föreliggande ansöknings icke borde föranleda till något beslut, som skulle kunna anses föregripa den begärda utredningen om statens ställning till kommunerna i skattehänseende, men då i anledning af denna senare frågas stora omfattning och betydelse torde kunna förutses, att lång tid komme att förflyta, innan densamma kunde antagas vinna slutlig lösning, hade ämbetsverken ansett sig böra taga under särskildt öfvervägande den i ansöknings framkastade tanken, huruvida icke den säregna ställning, staten såsom fastighets- och

driftsägare intoge inom just Trollhättans kommun, borde påkalla ett interimsförfogande beträffande statens skattebidrag till denna kommun; och ansåge, på grund af hvad i ärendet förekommit, ämbetsverken sig icke kunna bestrida, att i det nu ifrågavarande fallet föreläge starka billighets-skäl för att staten icke borde undandraga sig att bereda kommunen någon skälig ersättning för den opåräknade minskning i beskattningsföremål, som blifvit en följd af statens öfvertagande af kanalbolagets verksamhet. Kanal- och vattenverksstyrelsen, som syntes liffigt behjerta kommunens behof af sådant bidrag, hade i berörda afseende föreslagit, att staten skulle ingripa endast i vissa särskilda fall, där kommunen gjorde framställning om statens mellankomst för befordrande af något för kommunen i dess helhet viktigt företag. Det förefölle emellertid ämbetsverken, som om en, låt vara mera tillfällig, anordning, hvarigenom kommunen tillförsäkrades, åtminstone till en tid, årligt skattebidrag af staten för sina kommunala ändamål i allmänhet, skulle innebära en större fördel för kommunen dels därigenom att denna då kunde bättre på förhand beräkna sina inkomster och därefter ordna sina utgifter, dels ock så till vida, att den kommunala skattebördan därigenom skulle jämnare fördelas på olika år till båtnad för de skattdragande.

Af de alternativa förslag som i ansökningsen framstälts till beredande af ersättning åt kommunen för förlusten af berörda skattebidrag, ansåge ämbetsverken af redan anförda skäl företräde böra gifvas åt det, som innebure beviljande tillsvidare af ett årligt anslag. I afseende å beräkningssättet för detta anslag kunde olika grunder tänkas; och ämbetsverken tillåte sig i detta afseende erinra om tillvägagåendet, då fastigheter öfverflyttats från en kommun till en annan. Härvid hade nämligen stundom föreskrifvits, att ersättning till den kommun, från hvilken öfverflyttningen skett, skulle under visst antal år — 5, 10, 20 — utgifvas af den kommun, till hvilken fastigheterna öfverflyttats, samt att ersättningen skulle motsvara antingen det belopp, som från de öfverflyttade egendomarna utgått i kommunalutskylder året näst före förändringen, eller ock ett medeltal af hvad som i kommunalutskylder utgjorts från egendomarna under ett visst antal år, exempelvis 5 eller 3, närmast före öfverflyttningen. I nu förevarande fall, som med de nyss berörda erbjöde vissa jämförelsepunkter, torde liknande beräkningssätt kunna komma till användning och ersättningen för mistad kommunalskatt lämpligen böra hänföras till beloppet af den kommunalskatt, som för år 1904 erlades ej mindre för de af staten förvärfvade egendommar inom kommunen, från hvilka sedermera ingen kommunalskatt utgått, än äfven för den nya, af Trollhätte kanalbolag inom Trollhätte kommun drifna, numera af staten utöfvade rörelse. Ämbetsverken

tillstyrkte alltså, att ett sålunda begränsadt bidrag blefve Trollhätte kommun beviljadt att utgå från och med år 1905 af kanal- och vattenverkets medel.

Såsom redan anmärkts, kunde tänkas, att en allmän lagstiftning i afseende å statens kommunala skattskyldighet komme till stånd i en framtid, och ämbetsverken ville därför beträffande den tidsperiod, hvarunder bidraget skulle medgifvas utgå, hemställa, att denna måtte begränsas sålunda, att medgifvandet lämnades endast tillsvidare och intilldess genom allmän lagstiftning annan grund för statens skattebidrag till Trollhätte kommun för dess därinom belägna fasta egendom och drifna rörelse blifvit fastställd och vunnit tillämpning, dock i hvarje fall icke för längre tid än tio år, räknadt från och med år 1905.

Enligt styrkt uppgift utgjorde år 1904 Trollhättans kommuns hela fyrktal 204,506. Häraf belöpte för Trollhätte kanalbolags fastigheter 1,800 och för dess rörelse 35,369 eller tillsammans 37,169 fyrkar. Efter den inom kommunen för nämnda år fastställda debitering af 39 öre per fyrk utgjorde kanalbolagets skattebidrag 14,495 kr. 91 öre, hvilket sistnämnda belopp alltså, enligt ämbetsverkens tillstyrkan, borde tillerkännas kommunen såsom statens skattebidrag att tillsvidare årligen utgå.

*Trollhättans
kommuns se-
nare fram-
ställning.*

Uti Trollhättans kommuns senare af mig förut omnämnda framställning, hvilken ingifvits till Vattenfallsstyrelsen den 20 juni 1910 och därefter med dess underdåniga utlåtande inkommit till civildepartementet den 26 och öfverlämnats till finansdepartementet den 28 januari innevarande år, har kommunen anhållit, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå Riksdagen att på samma sätt och villkor och i samma förhållande till anläggningskostnaden, som tidigare skett, bidraga med statsmedel till utförande af dränering och vattenledning inom Trollhättans planlagda område dels med 73,228 kronor för ifrågavarande ledningars utförande, dels med 7,299 kronor 47 öre för redan utförda 114 stycken servisledningar, dels ock med 6,250 kronor såsom andel i ett förslagsanslag för närmast planerade 100 stycken liknande ledningar; äfvensom att i samma förhållande som i fråga om vattenledningsanläggningen lämna statsbidrag till täckande af kostnaden för gatuarbeten inom Trollhättans planlagda område, hvilken kostnad för de närmaste åren beräknats till 212,973 kronor.

*Vattenfalls-
styrelsen.*

Vattenfallsstyrelsen har uti sitt yttrande till en början erinrat, att det af staten enligt 1906 års Riksdags beslut lämnade bidraget till belopp

af 100,000 kronor för vattenledningsanläggningen i sin tid beräknats efter en fjärdedel af den uppskattade kostnaden. Då kommunen nu begärde bidrag till gatuarbetena i samma proportion, innefattade kommunens framställning i denna del alltså ett belopp af 53,243 kr. 25 öre, hvadan sammanlagda beloppet af de i nu förevarande framställning sökta statsbidragen för olika kommunala arbeten uppginge till 140,020 kr. 72 öre. Det nyssberörda förut lämnade statsbidraget, hvilket till största delen redan till kommunen utbetalats, hade afsett allenast anläggningen af hufvudledningar för vatten och aflopp, under det att den nu inkomna framställningen afsåge icke blott fortsatta arbeten af samma slag utan äfven servisledningar samt sådana gatuarbeten, som omfattade gatornas profilering och beläggning.

Vattenfallsstyrelsen har vidare erinrat, hurusom Trollhättans kommun enligt det gåfvobref af den 31 december 1906, hvarigenom kronan efter beslut af 1906 års Riksdag till kommunen med äganderätt öfverlämnat vissa jordområden om tillhoppa 19 hektar 13 ar 47 kv.-meter till gator och allmänna platser, tillförbundits och åtagit sig, bland annat, att allteftersom tomter af kronan komme att från det härför afsedda området försäljas eller utarrenderas anlägga och därefter i godt stånd underhålla farbar väg med viss bredd och maximilutning till hvarje sådan försäld eller utarrenderad tomt, så framt ej gata till densamma redan utlagts och underhölles i farbart skick. Genom öfverlåtet af erforderlig mark för gator hade staten såsom tomtägare i Trollhättan fullgjort den i lagen angående stadsplan och tomtindelning den 31 augusti 1907 stadgade skyldighet för tomtägare att bidraga till kostnaden för anskaffande af gatumark enligt gällande regleringsplan utmed staten tillhöriga tomter, och detta så mycket mera som det för ändamålet öfverlätna området omfattade så godt som samtliga gator och allmänna platser inom kommunen äfven utanför sådana tomter, som icke tillhörde kronan. Vid sådant förhållande borde någon laglig skyldighet för staten att härutöfver lämna bidrag till gatuarbeten inom kommunen icke förefinnas.

Vid den underdåniga framställningen hade icke fogats några handlingar, såsom utdrag af kommunräkenskaperna eller uppgjorda planer och kostnadsförslag, hvilka styrkte de i framställningen uppgifna beloppen eller eljes visade, huru de beräknats, hvadan styrelsen saknade möjlighet att ingå i pröfning af desamma.

Frågan om statens skattskyldighet till kommun vore för närvarande, erinrar Vattenfallsstyrelsen vidare, föremål för utredning inom finansdepartementet. Om staten nu återigen lämnade ett större kontant bidrag till arbeten inom kommunen, samt frågan om statens kommunala skattskyldighet därefter i sin tid ordnades, kunde riskeras, att de af staten lämnade

bidragen betydligt öfverstege den skatteplikt, staten enligt blifvande bestämmelser bort vidkännas. Redan det förut lämnade bidraget af 100,000 kronor motsvarade säkerligen åtskilliga års kommunalutskylder. För att härom vinna någon upplysning, hade Vattenfallsstyrelsen låtit genom härads-skrifvaren i orten verkställa utredning om de skattebelopp, som bort komma å statens egendom och rörelse vid Trollhättan, därest skattskyldighet ålegat kronan i likhet med enskilda. Denna utredning — hvilken utgått från två alternativa förutsättningar, den ena att kanal- och vattenverket icke vore belastadt med gäld, och den andra att såsom ränta å rörelsekapital skulle anses de räntebelopp, som ingått till riksgäldskontoret för därifrån förskjuten köpeskilling vid kronans förvärf af egendomen — hade gifvit vid handen, att kommunalutskylderna skulle hafva för åren 1905—1910 utgjort, enligt första alternativet, sammanlagdt 96,433 kr. 57 öre och enligt andra alternativt 56,290 kronor.

Vattenfallsstyrelsen hemställde slutligen, att framställningen icke för närvarande, innan frågan om statens skatteplikt till kommun ordnats, måtte föranleda till någon K. Maj:ts åtgärd.

*Departement-
schefen.*

Såsom ämbetsverken i sina utlåtanden erinrat, har staten redan i ganska afsevärd mån bisträckt Trollhättans kommun. På nådig proposition beslöt nämligen Riksdagen år 1906 dels att till kommunen såsom bidrag till anläggning af aflopps- och vattenledningar vid Trollhättan utbetala ett belopp af 100,000 kronor från den fond, som bildats af köpeskillingar för af kronan försålda tomter därstädes, dels ock att till kommunen med nyttjanderätt utan afgift och under vissa villkor upplåta två mindre områden för vattenverket. Statsbidraget, som utgjorde ungefärligen en fjärdedel af de i kostnadsförslaget då beräknade sammanlagda afgifterna för anläggningen, skulle till kommunen utbetalas, i den mån arbetena med anläggningen fortskrede och med tillämpning i öfrigt af bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 29 mars 1899 för utbetalande af bidrag till vägars anläggning och förbättring m. m. I enlighet härmed har, såsom vattenfallsstyrelsen påpekat, största delen af beloppet redan till kommunen utbetalats.

Därjämte har, på sätt vid behandlingen af förevarande ärende framhållits, staten utan någon egentlig ersättning till kommunen med äganderätt upplåtit 19 hektar 13 ar 47 kv.-meter mark till gator och allmänna platser inom kommunens planlagda område. Denna gåfva torde emellertid icke böra tillmätas någon större betydelse vid pröfning af kommunens förevarande framställningar. Den utgör nämligen till större delen ett fullgörande af Trollhätte kanalbolags redan förut till kommunen gjorda utfästelse, hvilken kronan vid inköpet af egendomen åtagit sig. Härtill kommer, att

i den mån gåfvan omfattat mera än det, hvartill kronan vid inköpet förbundit sig, den icke heller lærer kunna anses såsom en hjälp utöfver hvad kanalbolaget antagligen skulle hafva lämnat, därest egendomen fortfarande varit i dess ägo.

Det förut omförmälda statsbidraget till belopp af 100,000 kronor har däremot varit att anse såsom en godtgörelse åt kommunen för mistade beskattningsföremål genom kronans öfvertagande af kanalbolagets fastigheter och rörelse. Vål är det sannt, att statens för försäljning afsedda tomtområden stigit i värde genom utförandet af de vattenledningsarbeten, för hvilka statsbidraget varit afsedt, men det får dock icke förbises, att ifrågasvarande egendom, därest den varit i enskild ägo, icke kunnat kännas pliktig att i annan mån draga utgifter för vattenledningsanläggningen än genom de å egendomen belöpande utskylder. I sådant afseende torde nog, såsom vattenfallsstyrelsen framhållit, dessa 100,000 kronor kunna anses uppväga åtskilliga års skatteintäkter för ifrågasvarande egendom och rörelse.

Men äfven om staten genom den sålunda lämnade godtgörelsen kan anses hafva beredt Trollhättans kommun tillräcklig ersättning för hittills hafda olägenheter genom mistning af beskattningsföremål, måste dock i anledning af nu föreliggande framställningar komma under öfvervägande, huruvida och i hvad mån ytterligare understöd bör anses skäligen påkalladt. I sådant hänseende finner jag anledning att något beröra frågan om statens kommunala skattskyldighet i allmänhet, hvilken fråga redan länge stått på dagordningen och bragts under Eders Kungl. Maj:ts pröfning särskildt genom Riksdagens skrifvelse den 8 april 1908, däri hemställts om utredning i ämnet.

Till en början erinrar jag då därom, att skattskyldighet alltid förefunnits till kommunen för staten tillhöriga boställen och utarrenderade jordbruksdomäner, men då kommunalutskylderna skola erläggas af brukaren och icke af ägaren, har skattskyldigheten för dessa egendomar väl aldrig ansetts såsom en statens skattskyldighet i egentlig mening. Emellertid har statens kommunala skattskyldighet sedermera blifvit utsträckt. Med anledning af enskilda motioner, i hvilka framhållits det afbräck i kommunernas hushållning, som vållades genom bildande af kronoparker i vissa fall, anhöll Riksdagen i skrifvelse den 22 april 1892 om lagstiftning i syfte att ej mindre de hemman eller hemmansdelar, hvilka staten inköpt af enskilda personer och förvandlat till kronoparker, än äfven de jordbruksdomäner eller delar af sådana, af hvilka kronoparker bildats, måtte underkastas kommunal beskattning i likhet med hvad som gällde annan staten tillhörig jordbruksfastighet. Denna Riksdagens skrifvelse ledde till resultat vid 1898 års Riksdag, som på Kungl. Maj:ts proposition beslöt den ändring i kom-

munalförfattningarna, att kronopark, som bildats antingen af mark, inköpt af kronan efter 1874 års början, eller af staten tillhörig jordbruksdomän eller del af sådan skulle påföras kommunalutskylder. Den statens kommunala skattskyldighet, som härigenom infördes och som icke afsåg statens äldre skogsdomäner eller dess vid afvittring bildade kronoparker eller kronoöfverloppsmarker, har uppenbarligen tillkommit allenast för att skydda kommunerna för mistning af beskattningsföremål genom statens förvärf af egendom eller genom ändrad disposition af skattskyldig egendom. Vid samma års Riksdag och äfven sedermera har uti enskilda motioner ifrågasatts en än mera omfattande kommunal skattskyldighet från statens sida, i det att man velat i beskattningsafseende jämnställa staten med enskilda personer och bolag, som inom kommunen äga egendom eller drifva rörelse. Dessa motioner hafva icke vunnit godkännande af Riksdagen, som på anförda skäl alltid uttalat sig emot införande af en sådan allmän skatteplikt för staten. Emellertid har Riksdagen i dess ofvan åberopade skrivelse den 8 april 1908 ifrågasatt, huruvida icke åtgärder kunna och böra vidtagas, för att kommunerna på grund af principen om statens frihet från kommunalskatt icke skola i särskilda afseenden oskäligen betungas. Riksdagen har därvid såsom sin mening uttalat, att lämpliga bestämmelser skulle kunna meddelas, hvarigenom de kommuner, inom hvilka staten ägde annan inkomstgivande fastighet än jordbruksfastighet eller drefve ekonomisk verksamhet — däruti dock i regel icke inberäknadt järnväg, post och telegraf eller annan därmed jämförlig kommunikationsinrättning — kunde tillförsäkras efter förekommande fall lämpade bidrag för bestridande af vissa kommunala utgifter.

Denna Riksdagens skrivelse synes mig syfta åt en något vidsträcktare bidragsskyldighet från statens sida än enbart utgifvande af ersättning för genom statens åtgöranden förorsakad mistning af beskattningsföremål, som kommun förut innehafte. Riksdagen har emellertid tillika framhållit, att bidragen icke borde få öfverstiga, hvad som kunde anses billigt eller nödigt, samt att, såvidt möjligt, de särskilda ekonomiska fördelar för kommun, som i olika fall vunnas af statens verksamhet inom densamma, borde tagas i beräkning.

Den utredning, som kräfvades för att kunna för alla förekommande fall normera en sådan bidragsskyldighet från statens sida till kommuner, sammanhänger uppenbarligen med den utredning, som igångsatts och pågår inom departementet för kommunalskattefrågans lösning i hela dess vidd. Till de personer, som nu närmast fått detta arbete sig anförtrodt, har därför Riksdagens öförmälda skrivelse öfverlämnats, och det skulle alltså icke vara välbetänkt att lösrycka frågan om statens skattskyldig-

het till kommunen från detta sitt sammanhang samt framlägga särskildt förslag härom.

Utan afvaktan på de bestämmelser, kommunalskattereformen kan komma att medföra i berörda hänseende, synes mig emellertid staten kunna och bära i särskilda fall lämna tillfälliga bidrag till kommuner, hvilkas ekonomiska förhållanden i afsevärd mån berörts genom statens öfvertagande af fast egendom eller industriell verksamhet. I nu föreliggande fall delar jag dock kammarkollegii och statskontorets mening därutinnan, att det för kommunen bör vara till större gagn att blifva tillförsäkrad ett årligt skattebidrag af staten än att behöfva för vissa uppgifna ändamål begära hjälp. Det blir dessutom alltid vanskligt att i hvarje fall afväga beloppet af statsbidraget, hvadan det i alla händelser synes mig vara för staten förmånligare att lämna årliga bidrag efter viss bestämd grund än att gång efter annan pröfva framställningar om bidrag för uppgifna olika ändamål.

För att den kommunala skattereformen icke skulle i fråga om statens skattskyldighet till kommun föregripas genom det beslut, som angående bidraget till Trollhättans kommun komme att fattas, hafva ämbetsverken föreslagit, att statens bidrag skulle bestämmas till ett visst belopp, 14,495 kr. 91 öre, utgörande samma skattebelopp, som Trollhätte kanalbolag under år 1904, sista året af dess verksamhet, haft att erlagga till kommunen. Ämbetsverken hafva vid detta förslags afgifvande tillämpat enahanda förfaringssätt, som plägat begagnas för bestämmande af ersättning åt kommuner för mistade beskattningsföremål vid öfverflyttning af beskattningsföremålen till annan kommun.

Detta synes mig vara en rätt lämplig synpunkt på frågan. Det är nämligen icke nu möjligt att afväga den skattskyldighet, som staten kan bära vidkännas till kommunen, och försiktigheten bjuder nog att icke i förevarande fall låta statens understöd till kommunen utgå under form af en skattskyldighet, som kanske sedermera befinnes icke öfverensstämma med de bestämmelser, som härom kunna varda införda. Ämbetsverken hafva emellertid vid förslaget afgifvande medräknat de 1,800 fyrkar, som belöpt på Trollhätte kanalbolags jordbruksfastigheter. Därvid torde ämbetsverken hafva förbisett, att kommunen allt fortfarande åtnjuter skatt för de af kronan förvärfvade jordbruksfastigheterna $\frac{1}{2}$ mtl Lilla Håjum nr 1, 1 mtl Stora Håjum nr 2, $\frac{1}{8}$ mtl Olidan nr 1, $\frac{1}{8}$ mtl Olidan nr 2, $\frac{1}{4}$ mtl Hjulkvarn nr 1 samt $\frac{5}{24}$ mtl Stafvered nr 1 med taxeringsvärden till ett sammanlagdt belopp af 215,000 kronor, motsvarande 1,290 eller i rundt tal 1,300 fyrkar. Dessa fastigheter äro nämligen utarrenderade, och veder-

börande arrendatorer lära jämlikt 59 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet vara pliktiga att härför erlägga kommunalutskylder.

Vidare anser jag riktigare, att statsbidraget beräknas efter ett medeltal af kanalbolagets skattebelopp under exempelvis de fem sista åren än, såsom ämbetsverken föreslagit, efter det sista året af bolagets verksamhet. I förevarande fall är beräkningsgrunden i berörda afseende väl icke af någon synnerligen stor betydelse, enär kanalbolagets skattskyldighet under de fem åren varit ganska jämn, både hvad fyrktalet och kommunens utdebitering per fyrk beträffar, men framställningar i enahanda syfte som de nu föreliggande hafva redan inkommit från andra kommuner och än flera kunna förväntas, och den möjligheten är då icke utesluten, att fall kunna inträffa, där en beräkning af allenast sista årets skattskyldighet kan på grund af förhållandena blifva olämplig och orättvis.

Om man frånräknar de fyrkar, å hvilka kommunen, såsom jag förut nämnt, fortfarande åtnjuter skatt, har Trollhätte kanalbolags skattskyldighet till kommunen under de sista fem åren af dess verksamhet ställt sig sålunda:

år 1900	34,127	fyrkar à 28 öre	—	9,555: 56
» 1901	33,613	» » 30	—	10,083: 90
» 1902	29,982	» » 32	—	9,594: 24
» 1903	31,812	» » 33	—	10,497: 96
» 1904	35,869	» » 39	—	13,988: 91

Medeltalet af Trollhätte kanalbolags utskylder till kommunen under de sista fem åren af bolagets verksamhet har alltså för de beskattningsföremål, som numera frångått kommunen, utgjort 10,744 kronor 11 öre. Om denna medelsiffra lägges till grund vid bestämmandet af det årliga bidrag, staten skäligen bör lämna kommunen, torde detta bidrag lämpligen kunna sättas i jämnadt belopp till 11,000 kronor.

Det statsanslag till belopp af 100,000 kronor, som kommunen redan erhållit, öfverstiger alltså afsevärdt hvad kommunen efter nu angifna beräkningsgrund skäligen haft att för de gångna åren påräkna. Då emellertid nämnda anslagsbelopp användts för ändamål, som varit ägnadt att gifva statens för försäljning afsedda tomter högre saluvärden, anser jag öfverskottet icke nu böra tagas i beräkning, utan må, enligt min mening, det årliga statsbidraget af 11,000 kronor kunna utgå från och med år 1912 tills vidare och intill dess genom allmän lagstiftning statens skattskyldighet till kommun må hafva blifvit fastställd och vunnit tillämpning. Enär kommunalskattefrågan bör kunna förväntas hafva vunnit sin lösning inom

de närmaste fem åren, synes lämpligt att tiden för statsbidragets utgående begränsas till fem år samt att frågan alltså efter nämnda tid ånyo göres beroende af Riksdagens pröfning, därest emellertid statens skattskyldighet till kommun icke därförinnan skulle vara ordnad.»

I sammanhang härmed har utskottet till behandling förehäft en inom Andra kammaren af herr *G. Strömberg* väckt motion (nr 339) däri hemställt, att Riksdagen ville med ändring af Kungl. Maj:ts framställning i ärendet besluta, att till Trollhättans kommun finge, såsom ersättning för mistning af beskattningsföremål på grund af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolags egendom och verksamhet, årligen från och med år 1912 och tills vidare, intill dess genom allmän lagstiftning nya grunder för statens skattskyldighet till kommunen för statens egendom eller rörelse kunna varda fastställda och vunnit tillämpning, dock icke för längre tid än fem år, lämnas ett årligt statsbidrag af 21,000 kronor, att utgå af Trollhätte kanalverks medel.

Beträffande de skäl motionären anført till stöd för sin framställning tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Vid behandling under nästlidna års riksdag af en utaf herr *Strömberg* väckt motion, däri motionären, under framhållande af den förlust, som genom minskning af beskattningsföremål till följd af statens öfvertagande af Trollhätte kanalbolag drabbat Trollhättans kommun, hemställt, att Riksdagen måtte tillerkänna kommunen anslag å tillsammans 11,000 kronor för skolväsendets underhåll samt för fattigvårdsbehof, afstyrkte statsutskottet bifall till motionen och anförde därvid, att utskottet, med hänsyn bland annat därtill, att Riksdagen i skrifvelse den 8 april 1908 hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning, under hvilka förutsättningar och i hvad mån kommun, inom hvilken staten förvärfvat fastighet eller industriell anläggning, må kunna tillerkännas bidrag från staten för bestridande af vissa kommunala utgifter, ansåge sig, innan sådan utredning föreläge, ej böra tillstyrka åtgärd i det af motionären afsedda syfte. I enlighet med utskottets sålunda gjorda hemställan afslog Riksdagen motionen.

Såsom af departementschefen erinrats sammanhänger den af Riksdagen sålunda begärda utredning med den utredning, som igångsatts för kommunalskattefrågans lösning i hela dess vidd, hvarför ock, enligt hvad i statsrådsprotokollet meddelats, Riksdagens berörda skrifvelse öfverlämnats till de personer, som fått nämnda arbete sig anförtrordt; men hafva ifrågasvarande utredningar ännu icke hunnit slutföras.

Vid sådant förhållande och då ej heller den i propositionen förebragta utredning afser en slutgiltig lösning af föreliggande fråga, har ut-

*Utskottets
yttrande.*

skottet, som ej funnit sådana särskilda omständigheter förekomma, att utskottet på grund däraf skulle anse sig böra redan nu tillstyrka beviljande af ifrågasatta bidragen till Trollhättans kommun, ej kunnat förorda bifall till vare sig Kungl. Maj:ts framställning eller den af herr Strömberg väckta motionen, och vill utskottet i detta afseende erinra, hurusom staten redan i afsevärd mån sett Trollhättans kommun tillgodo, bland annat, genom det bidrag å 100,000 kronor till anläggning af aflopps- och vattenledningar, hvarom 1906 års Riksdag fattade beslut, ett statsbidrag hvilket, såsom ock af departementschefen anförts, torde kunna anses uppväga åtskilliga års skatteintäkter för den af staten från Trollhätte kanalbolag öfvertagna egen- dom och verksamhet.

På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa,

- a) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må af Riksdagen bifallas samt
- b) att herr Strömbergs ifrågavarande motion icke heller må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 6 april 1911.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.
